

Aktualitātes sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību veicināšanā

M A R T S 2 0 2 2

LATVIJĀ:

- Starptautiskās sieviešu dienas kontekstā 8. martā arī Latvijā norisinājās dažādas akcijas un pasākumi. Tā, piemēram, **no 7. līdz 13. martam jau ceturto reizi norisinājās festivāls "Ladyfest Riga"**, kura mērķis ir radīt telpu, kurā runāt par sievietēm aktuāliem jautājumiem, svinēt sieviešu sasniegumus mākslā un kultūrā. **8. martā Latvijas Jauniešu delegātu programma ANO aicināja izrādīt atbalstu Ukrainas sievietēm**, pievienojoties akcijai pie Ukrainas vēstniecības. Aicinām iepazīties arī ar Labklājības ministrijas veidotajām video iniciatīvām - **Labklājības ministra Gata Eglīša apsveikumu 8. martā**, kā arī **Latvijas jauniešu pārdomām par Starptautisko sieviešu dienu**.
- **Ir noslēdzies Labklājības ministrijas sadarbībā ar sociālajiem partneriem - Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību un Latvijas Darba devēju konfederāciju - īstenotais projekts "Līdzsvars visiem (B4A)"**, kura mērķis bija veicināt Eiropas Savienības Padomes pieņemtās direktīvas par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem prasību ieviešanu. **Ar projekta ietvaros veiktajām aktivitātēm un pētījumiem ir iespējams iepazīties Labklājības ministrijas mājas lapā.**

- **15. martā Ministru kabinets apstiprināja likumprojektu "Grozījumi Darba likumā"**, kas nosaka, ka darbiniekam, kuram ir bērns līdz astoņu gadu vecumam vai kuram nepieciešams personīgi aprūpēt laulāto, vecāku, bērnu vai citu tuvu ģimenes locekli, vai personu, kura dzīvo ar darbinieku vienā mājsaimniecībā un kurai nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama būtiska aprūpe vai atbalsts, būs tiesības prasīt darba devējam noteikt darba laika organizācijas pielāgojumu. **Papildus tiks ieviests piecas darba dienas ilgs aprūpētāja atvaļinājums. Likumprojekts arī nosaka, ka bērna tēvam turpmāk būs tiesības uz 10 darba dienu ilgu atvaļinājumu** līdz šim 10 kalendāro dienu vietā. Grozījumi vēl ir jāizskata un jāpieņem Saeimai.
- **22. martā Ministru kabinets apstiprināja grozījumus likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu", lai pārņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija direktīvas par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem nosacījumus.** Plānots noteikt, ka turpmāk katram no bērna vecākiem līdz dienai, kad bērns sasniedz astoņu gadu vecumu, **būs tiesības uz vismaz divus mēnešus ilgu apmaksātu vecāka pabalsta periodu, kuru nevar izmantot otrs vecāks.** Vienlaikus likumprojekts arī nodrošina Satversmes tiesas lēmuma izpildi par paternitātes pabalsta piešķiršanu arī bērna mātes norādītai personai, ja bērna paternitāte nav atzīta vai noteikta. Grozījumi vēl ir jāizskata un jāpieņem Saeimai.
- **Atzīmējot martu - sieviešu vēstures mēnesi - klajā nāk vairāku institūciju pētniecības iniciatīva, kas vēsta par sieviešu lomu, darbību un klātesamību sabiedriskajos, politiskajos un kultūras procesos līdz Otrajam pasaules karam.** Iegūtie **materiāli ir apkopoti un publicēti vietnē womage.lv**, kas veltīta sieviešu ieguldījumam Latvijas kultūrā un sabiedrībā.
- **9. martā tika prezentēts 2022. gada OECD Ekonomikas pārskats par Latviju.** Pārskatā tika norādīts, ka ir nepieciešams mazināt dzimumu stereotipus un ieviest pret diskrimināciju vērstus tiesību aktus, lai samazinātu pieaugošo atalgojuma atšķirību starp vīriešiem un sievietēm, kas ir viena no augstākajām Eiropas Savienībā.

- **Labklājības ministrija sadarbībā ar Tieslietu ministriju ir sagatavojusi vadlīnijas horizontālā principa "Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana" īstenošanai un uzraudzībai (2021-2027).** Vadlīnijas ir palīgmateriāls ES fondu atbildīgajām iestādēm un finansējuma saņēmējiem, lai fondu aktivitāšu ietvaros tiktu ņemta vērā un veicināta dzimumu līdztiesība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana. Tajās ir iekļauta informācija un jaunākā statistika par invaliditātes, dzimumu līdztiesības, novecošanās, rases un etniskās izcelsmes, reliģijas un seksuālās orientācijas jautājumiem, to sasaiste ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem un starptautiskajiem līgumiem.
- 23. martā biedrība Centrs "MARTA" ar Lielbritānijas vēstniecības atbalstu rīkoja **tiešsaistes lekciju par cilvēku tirdzniecības problemātiku Latvijā.**
- **Martā Latviju apmeklēja Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) īpašais pārstāvis cīņai pret cilvēku tirdzniecību Valiants Ričijs.** EDSO eksperti atzinīgi vērtēja Latvijā sasniegto progresu darbaspēka ekspluatācijas novēršanā, taču puda bažas par nelielo skaitu identificēto cilvēku tirdzniecības gadījumu, kas saistīti ar seksuālo ekspluatāciju.
- **Latvijā informātikas un programmēšanas olimpiādē pirmo reizi 35 gadu laikā zelta medaļu izcīnījusi meitene** - Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas skolniece Ramona Poreitere.
- Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati, 50.2% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 16 gadiem uzskata, ka Covid-19 pandēmija ir negatīvi ietekmējusi viņu garīgo veselību. **Pēc apkopotajiem datiem ir secināms, ka sievietes vairāk nekā vīrieši pakļauti Covid-19 ietekmei** - 52.9% sieviešu un 46.8% vīriešu apgalvojuši, ka izjuta negatīvo ietekmi uz savu garīgo veselību. Pandēmija ir arī ietekmējusi sieviešu rūpes par veselību - **pandēmijas laikā sievietes mazāk veica dzemdes kakla vēža skrīningu.**

- **Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls ir uzņemts Eiropas Sieviešu tīklā pret vardarbību.** Tīkls apvieno 150 organizācijas, kas veicina sieviešu un bērnu tiesības būt aizsargātiem no vardarbības. **Papildus Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls informē par jaunas biedrības "Sievietes medicīnā" dibināšanu.**
- **18. martā tika organizēta diskusija par dzimuma lomu karā,** kurā tika apskatīts tas, kā dzimums ietekmē kara pieredzi, kā arī ar kādiem riskiem saskaras sievietes kara apstākļos un bēgļu gaitās.
- Aicinām iepazīties ar Latvijas Radio radījuma "Zināms nezināmajā" epizodi, kurā **Latvijas Universitātes pētniece Zita Kārkla stāstīja par sievietēm-celmlauzēm 19. gadsimta latviešu literatūrā.**
- **8. martā pirmizrādi piedzīvoja Elitas Kļaviņas dokumentālā filma "Ilģuciema māsas",** kas apskata trīs sieviešu dzīvi un pieredzi sieviešu cietumā, īpašu uzmanību pievēršot vardarbībai ģimenē.
- **Tapusi laikmetīgās dejas izrāde "Divotne",** pievēršot uzmanību mātes lomai sievietes dzīvē.
- Aicinām noklausīties podkāsta "Raidnīca" epizodi, kurā vīriešu veselības platformas **virutests.lv vadītājs Helmutis Bēķis runā par izveidoto podkāstu, lai rastu atbildes uz vīriešiem svarīgiem jautājumiem.**

EIROPĀ:

- **8. martā Eiropas Komisija nāca klajā ar priekšlikumu Direktīvai cīņā pret vardarbību pret sievieti un vardarbību ģimenē.** Direktīvas priekšlikums paredz noteikt kriminālatbildību par izvarošanu, par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu un kibervardarbību, kas ietver: intīmu attēlu kopīgošanu bez piekrišanas, kibervajāšanu, kiberuzmākšanos un kiberkūdišanu uz vardarbību vai naidu. Jaunie noteikumi arī stiprina tiesu iestāžu pieejamību un mudina dalībvalstis īstenot vienas pieturas aģentūras mehānismu. Priekšlikumā tiek arī aicināts nodrošināt pienācīgu un specializētu aizsardzību un atbalstu cietušajām personām.

- 14. martā nodarbinātības un sociālo lietu ministri panāca **vispārēju pieeju par ES tiesību akta priekšlikumu ar mērķi uzlabot sieviešu un vīriešu līdzsvaru biržā kotēto uzņēmumu direktoru bez izpildpilnvarām vidū.**
- **Eiropas Komisija 8. martā publicēja 2022. gada ziņojumu par dzimumu līdztiesību Eiropas Savienībā.** Ziņojumā norādīts, ka pandēmija ir nesamērīgi ietekmējusi sievietes. Tā, piemēram, 2020. gadā pēc desmit gadus ilga pastāvīga pieauguma sieviešu ekonomiskās aktivitātes līmenis samazinājās par 0.5%.
- **Eurostat ir nācis klajā ar jaunākajiem datiem par darba samaksas atšķirību starp vīriešiem un sievietēm Eiropas Savienībā par 2020. gadu.** ES 2020. gadā sieviešu bruto izpeļņa stundā bija vidēji par 13% zemāka nekā vīriešiem, savukārt Latvijā ir reģistrēta vislielākā vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība - 22.3%.
- **Eiropas Komisija 1. martā paziņoja rezultātus pirmajam uzaicinājumam jaunajā izmēģinājuma programmā "Sievietes TechEU",** kas atbalsta sieviešu vadītus progresīvo tehnoloģiju jaunuzņēmumus.
- Eiropas Komisija martā ir nākusi klajā ar **pētījumu par dzimumu līdztiesības makroekonomiskajiem ieguvumiem.**
- **Eiropas Parlamenta Sieviešu tiesību komiteja 29. martā diskutēja par to, kā visveiksmīgāk aizsargāt Ukrainas sievietes un bērnus, kas bēg no kara.** Pēc UNHCR datiem gandrīz 3,5 miljoni cilvēku ir pametuši Ukrainu, bēgot no kara.

- **17. martā Eiropas Parlamenta Sieviešu tiesību un Nodarbinātības komitejas pieņēma pozīciju par Eiropas Komisijas priekšlikumu darba samaksas pārskatāmības direktīvai,** norādot, ka ES kompānijām, kas nodarbina vismaz 50 darbiniekus, ir jāveic nepieciešamie darba samaksas pārskatāmības pasākumi.
- Starptautiskajā sieviešu dienā **Eiropas Parlamentā ar uzrunu uzstājās ukraiņu rakstniece Oksana Zabužko. Starptautiskās sieviešu dienas kontekstā Eiropas Parlaments puda solidaritāti Ukrainai,** īpaši uzsverot Ukrainas sieviešu drosmi.
- **Jaunākais Eirobarometra pētījums norāda, ka Covid-19 pandēmija īpaši ietekmēja tieši sievietes.** 77% sieviešu ES uzskata, ka Covid-19 pandēmija ir veicinājusi fizisko un emocionālo vardarbību pret sievietēm. 38% uzskata, ka pandēmija negatīvi ietekmēja sieviešu ienākumus, kā arī darba un privātās dzīves līdzsvaru (44%).
- **Eiropas Savienības vārdā tika sniegta Augstā pārstāvja deklarācija, kurā aicināts nekavējoties no jauna atvērt skolas Afganistānas meitenēm.** ES un tās dalībvalstis ir nosodījušas "Taliban" lēmumu līdz turpmākajam paziņojumam liegt iegūt vidējā līmeņa izglītību vairāk nekā vienam miljonam afgāņu meiteņu.
- **9. martā Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts prezentēja Dzimumu līdztiesības stratēģijas monitoringa portālu,** kas ļaus iegūt un izmantot datus ikvienam, lai novērtētu panākto progresu dzimumu līdztiesības jomā ES.
- **ANO Sieviešu statusa komisijas 66. sesijas ietvarā ES un partnervalstis nāca klajā ar kopīgu paziņojumu, nosodot Krievijas agresiju Ukrainā** un apliecinot atbalstu Ukrainai un tās iedzīvotājiem, it īpaši sievietēm un meitenēm Ukrainā.
- **31. martā Helsinkos norisinājās konference par Ziemeļvalstu pieredzi saistībā ar paternitātes atvaļinājumu un tēva lomu ģimenē.** Konferenci bija iespējams vērot arī tiešsaistē.

PASAULĒ:

- **No 14. līdz 25. martam Ņujorkā norisinājās ANO Sieviešu statusa komisijas 66. sesija, kas šogad tika veltīta tēmai par dzimumu līdztiesību klimata pārmaiņu un vides aizsardzības kontekstā.** Kā katru gadu - arī šogad sesijas ietvaros tika organizēti dažādi blakus pasākumi. Latvija kopā ar Vāciju, Argentīnu, Dienvidāfriku un Koreju 16. martā rīkoja **virtuālu paneldiskusiju par sieviešu pārstāvības un līderības veicināšanu vides zinātnē.**
- **Šogad ANO kā galveno Starptautiskās sieviešu dienas tēmu aktualizēja dzimumu līdztiesību ilgtspējīgai nākotnei,** pievēršot uzmanību tam, kā sievietes un meitenes iesaistās klimata pārmaiņu procesos, veidojot ilgtspējīgāku vidi nākotnei.
- **8. martā ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcija kopā ar ANO attīstības programmu nāca klajā ar Dzimumu līdztiesības tiesiskuma platformu,** lai veicinātu sieviešu un meiteņu piekļuvi tiesiskumam.
- Aicinām iepazīties ar **ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcijas rakstu par to, kā Ukrainas sievietes aktīvi iesaistās humanitārās palīdzības sniegšanā un aizsardzības pasākumos Ukrainā.**
- **ANO Cilvēktiesību komisāre nosodīja meiteņu skolu slēgšanu Afganistānā,** uzsverot, ka šis lēmums pārkāpj sieviešu un meiteņu cilvēktiesības, padarot viņas daudz neaizsargātākas pret vardarbību, nabadzību un izmantošanu.
- **OECD ir publicējusi rakstu par to, kā veicināt sieviešu līderību,** īpaši ņemot vērā Covid-19 radītās sekas uz dzimumu līdztiesību, kā arī **izveidojusi video par dzimumu līdztiesības problemātiku nodokļu politikas jomā.**

31. martā OECD organizēja tiešsaistes pasākumu par sieviešu nozīmīgo lomu Covid-19 pandēmijas kontekstā, uzsverot, ka sievietes ir sniegušas neatsveramu ieguldījumu, strādājot veselības un sociālās aprūpes jomās, izglītībā, kā arī bērnu aprūpē.

- Aicinām iepazīties ar **OECD sagatavoto podkāsta epizodi par to, kā klimata pārmaiņas ietekmē dzimumu līdztiesību**.
- Pasaules banka norāda, ka **gandrīz 2.4 miljardiem sieviešu nav pieejamas tādas pašas ekonomiskās tiesības kā vīriešiem**, atsaucoties uz Pasaules bankas 2022. gada **pētījumu "Sievietes, bizness un likums"**.